

Skötselplan för naturreservatet Domneån i Jönköping och Habo kommuner

Syfte med områdesskyddet

Syftet är att för framtiden säkerställa en naturlig utveckling av den nu ostörda delen av åfåran och samtidigt skydda och bevara de befintliga avlagringarna från förändrande åtgärder. Syftet är vidare att säkra en naturlig utveckling av kärrområdets vegetation samt att skydda åravinens slänter från förändrande arbetsföretag.

Beskrivning av området

Administrativa data

Objektnamn	Domneån
Objektnummer	06-1383
Skyddsform	Naturreservat
Beslut om Natura 2000	Ja (SE0310330)
Län	Jönköping
Kommun	Jönköping och Habo kommuner
Socken	Bankeryd respektive Habo socknar
Naturgeografisk region	Sydsvenska höglandets och smålandsterrängens myrrika västsida
Karta	Terrängkarta: 7D SO Fastighetskarta: 7D 3j
Lägesbeskrivning	Cirka 1,5 km nordväst Bankeryd
Fastigheter	Del av Backen 9:1, respektive del av Eket 1:2 och 1:19.
Markägarkategori	Enskilda och Jönköpings kommun.
Gräns	Enligt Länsstyrelsens beslut om bildande av naturreservatet Domneån 1985-10-25 (Jönköpings kommun) och 1986-01-20 (Habo kommun).
Förvaltare	Jönköpings kommun
Areal	20,7 ha
Markslag	
Skogsmark	12,4 ha
Myrmark	7,5 ha
Vatten	0,8 ha

Naturtyper	Areal
Kärrmark	7,5 ha
Vattendrag	0,8 ha
Lövsumpskog	1,9 ha
Talldominerad barrskog	3,8 ha
Lövrika tallplanteringar	2,5 ha
Hyggesuccessioner med tall och löv	1,2 ha
Tallskog, produktionsskog	3,0 ha

Topografi, geologi och hydrologi m.m.

Domneåns dalgång är nedskuren i en sandplatå kallad Backamo, vilken troligen bildades som ett delta i den Baltiska issjön i vilken Domneån då mynnade. Dagens dalgång karakteriseras av dess stora bredd, 200 – 300 meter, i förhållande till det aktiva vattendragets bredd, 8 – 10 meter, och den (jämfört med Vättern) mycket lågt liggande torvbotten genom vilken Domneån meandrar. Dalgångens sidor är branta och 15 – 20 meter höga. Väster om ån har dalsidan mjuka kurvformer bildade av åns meandrande lopp. Den östra sidan är starkt flikig beroende på de raviner som utbildats av yt- och grundvattenflöden från bergssidan ovanför. Ravinen var färdigbildad innan torvbildningen började, men långsamma erosionsprocesser pågår fortfarande. Torvlagerföljden inom reservatet återspeglar, via pollen- och makrofossil, hur vegetationsförhållandena varierat med klimatet under åtminstone de tretusen senaste åren. Någon motsvarande lagerföljd i en likartad dynamisk miljö torde inte finnas bevarad någon annanstans i Sverige. Området är av utomordentlig betydelse vid tolkningen av landskapets utveckling inom södra Vätterbygden.

Jordarten består av torv och sand med inslag av mo med en tunt humustäcke överst.

Domneån är kraftigt reglerad med både korttidsreglering och nolltappning.

Historik och markanvändning

Tanken att skapa ett naturreservat väcktes i samband med att området skulle exploateras för småbåtshamn, vägar mm. Viljan var att de sista geologiska värdena skulle bevaras åt eftervärlden.

Området blev naturreservat 1986.

Växt- och djurliv

Kärrmark

I dalgångens centrala del rinner Domneån fram. Området består av ett öppet, flackt kärrområde vilket utgör kärnan i reservatet. Här växer t ex sjöfräken, svärdsilja, bunkestarr, vattenklöver, bredkaveldun och topplösa. Det finns också klibbal, glasbjörk och viden. Mot kanterna är det torrare och där tillkommer pors, gråal, rönn och enstaka tallar som bildar ett bryn mot omgivande skog på torrare mark. I den norra delen av reservatet går en vandringsled mitt i brynmiljön. Domneån meandrar fram mitt i området och är så pass djup att en mindre båt kan ta sig fram.

Domneån utgör reproduktionsområde för vätteröring och harr. Det förekommer bäver i området.

Lövsumpskog på översilningsmark

Längs med åns södra sida ligger ett område där källflöden och rinnande, ytligt markvatten har gett upphov till bäckar och kärr. Bäckarna har genom tiderna eroderat ned i sanden och gett upphov till raviner. I mellanliggande flacka partier har lövsumpskogar bildats. Vattnet i bäckarna är strömmande, klart och kallt, bottenarna är sandiga och fria från organiskt material.

Denna lövsumpskog är cirka 60 år gammal och domineras av al med inslag av björk, ask, rönn, sälg och gran. Fältskiktet är rikt på ormbunkar, högorter och gräs som grenrör, tuvtåtel och blekbalsamin. Här finns signalarterna gullpudra, bäckbräsmå, lundstjärnblomma samt tibast. Bottenskiktet är rikt med en lång rad vitmossor och bäckmossor. Den rödlistade dunmossan och rörsvepemossan finns här och signalarterna västlig hakmossa, vågig sidenmossa, bågpraktmossa, rutlungmossa, källpraktmossa och skriftlav. Där marken är torrare är underväxten av gran mycket stor. Tillgången på död ved är relativt god med våta lågor och rotvältor.

Kulturskog

Mellan bebyggelsen söder om reservatet och lövsumpskogen vid Domneåns strand ligger det två områden som är planterade eller självsådda med tall eller glasbjörk i 20 - 30-årsåldern på tidigare ruderatmarker eller utfyllnadsmark. På vissa ställen finns underväxt av gran. I vissa gläntor växer hundäxing, hundkex, nässlor, snärjmåra, smörblomma och hallon. I det södra området växer det blåklöcka, rödklöver, baldersbrå och åkervädd.

Tallskog

På fastmarken i reservatets yttergränser ligger flera områden med barrbestånd av gran och tall. På den östra sidan av Domneån, mot campingen, är tallen upp till 100 – 150 år. Graninslaget är stort. På vissa delar i söder är andelen smågranar så pass stor att de har blivit marktäckande. Bitvis är skogen flerskiktad. Lövinslaget domineras av ek med inslag av rönn och vårtbjörk. I buskskiktet finns en. I fältskiktet växer främst blåbär, lingon och kruståtel men också ljung, ängskovall och linnea. Andelen död ved är liten. Enstaka gamla avverkningstubbar finns i området.

Hyggen och ungskog

Två områden består av tidigare stormfällningar där det fällda virket tagits tillvara. Stormfällena är ca 10 år gamla och bevuxna med naturligt förnygrad tall, gran och löv som vårtbjörk, rönn, ek och sälg. En del frötallar står kvar. Det finns en hel del luckor med kruståtel i bestånden.

Fastmarken norr om ån domineras av en öppen självförnygrad yta och en tätare tallplantering blandat med självuppkommet löv i tjugoårsåldern. Det sträcker sig också upp i den angränsande privata marken. Det andra området ligger i söder, det gränsar mot vägen i väster.

Ungt lövbestånd

I det nordöstra hörnet, på fastmark, ligger ett litet, cirka 20-årigt, troligen planterat, likåldrigt bestånd som domineras av sälg och björk. Det finns inslag av gråal och klibbal och enstaka små granar. Området är starkt kvävepåverkat av toaletterna på campingen som ligger precis ovanför sluttningen. I buskskiktet

finns hallon och druvfläder. Fältskiktet är av högörtstyp och domineras av höga nässlor men det finns också blekbalsamin, flädervänderot och majbräken. Självgallringen i beståndet gör att det finns gott om klen död ved.

Privatägd mark

I norra delen av reservatet tillhör marken privata ägare. Området är talldominerat med både mogen skog, ungskog och ett tämligen nyupptaget hygge med frötallar lämnade och självföryngrad tall och löv. Enligt beslutet bör normalt skogsbruk ej begränsas här.

I våtmarken betar älg ibland. Högre upp i ån har bäver påträffats. I skogen finns bäckar och källpåverkade partier och kärr med den rödlistade dunmossan.

Kända förekomster av signalarter och rödlistade arter finns samlade i bilaga 1b.

Friluftsliv

Reservatet utgör den norra delen av det välbesökta, tätortsnära friluftsområdet Backamo norr om Bankeryd. Norra delen av reservatet angränsar till en småbåtshamn med plats för ca 300 båtar. Från båthamnen, via en träbro över Domneån, går det stigar på båda sidor om våtmarken ner till gamla Hjovägen. Stigarna är tämligen välanvända. Från småbåtshamnen kan man ta sig genom hela reservatet sjövägen med en liten båt. Reservatet är något bullerstört.

Utanför reservatet, i Jönköpings kommun, finns en liten campingplats. Parkeringen för besökare till reservatet finns vid campingen.

Informationsskyltar finns på tre ställen i och utanför området. Skylten vid parkeringen utanför området är lite mindre. Det finns också tre träskyltar med reservatsnamnet där andra stigar och vägar korsar reservatsgränsen. En vägskylt finns vid Bankerydsvägen.

Gränsen är utmärkt på träd och med stolpar.

Källförteckning

Institutionen för miljöanalys, 2001. Bottenfaunaundersökning.

Länsstyrelsen i Jönköpings län, in press. Biotopkartering i Vätterbäckar, Jönköpings kommun.

Länsstyrelsen i Jönköpings län, 1985. Beslut ang bildande av naturreservatet Domneån, Jönköpings kommun, Jönköpings län.

Länsstyrelsen i Skaraborgs län, 1986. Beslut ang bildande av naturreservatet Domneån, Habo kommun, Skaraborgs län.

Naturskyddsföreningen, Jönköpings länsförbund, 1999. Kampanjskog i Bankeryd. Inventering av biotoper inom Backamo friluftsområde utförda under oktober 1999.

Norrman, J., 1979. Domneåns nedre lopp, Habo kommun och Jönköpings kommun. Utredning angående vetenskapliga naturvärden i och kring Domneåns nedre lopp. Länsstyrelsen i Jönköpings län.

Mål och åtgärder för skötsel av reservatet

Övergripande mål med skötseln

Det övergripande målet med skötseln av reservatet är att de geologiska värdena ska bibehållas intakta. Dessutom ska kärrområdets vegetation kunna utvecklas naturligt. Därutöver bör naturvärdena i skogen bibehållas och utvecklas.

Generella riktlinjer och åtgärder

Alla i området tillåtna arbetsföretag ska utföras på sådant sätt att de geologiska värdena (inklusive kärrmarken) inte skadas. Detta kan t ex ske genom att arbeten utförs när marken är tjälad och genom att eventuella maskiner har ett så lågt marktryck som möjligt.

För att bibehålla och utöka skogens naturvärden ska flerskiktning och luckighet samt mer död ved skapas.

Skötselområden med bevarandemål och åtgärder

Reservatsområdet är indelat i fyra skötselområden, vilka utgår från den skötsel som ska genomföras.

Skötselområde 1 – Kärrmark och vattendrag

8,3 ha

Naturtyp:	Sötvattenvegetation av sjöfräken-typ	0,8 ha
	Intermediärt sumpkärr av högstarr-ört-typ	7,5 ha

Beskrivning

Skötselområdet är ett öppet kärr som omger den meandrande Domneån. Högrörter dominerar i kärret. En del buskar och träd finns i kärret och mot de torrare kanterna blir det allt tätare och ett bryn har bildats.

Bevarandemål ¹

- Utbredningen av kärrmark och vattendrag ska vara minst 8 ha.

Skötselåtgärder

- Inga.

Skötselområde 2 - Lövsumpskog

1,9 ha

Naturtyp:	Klibbalskog av översilningstyp	1,9 ha
-----------	--------------------------------	--------

Beskrivning

Översilningsmark med källflöden vilka har skapat bäckar och kärr. I de mellanliggande flacka partierna växer en 60-årig lövsumpskog. Det finns god tillgång på död ved. Flera signalarter förekommer här liksom en värdefull moss-

¹ Bevarandemål anges för att mäta och följa upp den biologiska kvaliteten. Ett problem är att det i många fall saknas bra kunskapsunderlag för vad som är god biologisk kvalitet. Ny kunskap kan medföra att de uppsatta målnivåerna ändras. Avvikelse från uppsatta bevarandemål behöver inte resultera i omedelbara skötselåtgärder.

och lavflora. Vid vägen till campingen i sydöstra spetsen av området, rinner det ut ett avlopp som ska ses över.

Bevarandemål ¹

- Utbredningen av alldominerad lövsumpskog ska vara minst 1,5 ha.
- Hydrologin och vattenkemin ska vara opåverkad.
- Lövandelen i träd- och buskskiktet ska vara minst 90 % av virkesvolymen.
- Död ved ska förekomma med minst 30 m³/ha (lågor och torrträd, diameter >10 cm), varav minst 3 m³/ha utgörs av grova lågor och torrträd (diameter > 25 cm).
- Det ska finnas en livskraftig population av dunmossa i området.

Skötselåtgärder

- Ung gran röjs vid behov.

Skötselområde 3 – Barrskog

7,5 ha

Naturtyp:	Talldominerad barrskog	3,8 ha
	Lövriska tallplanteringar	2,5 ha
	Hyggesuccessioner med tall och löv	1,2 ha

Beskrivning

Skötselområdet utgörs av barrblandskog med tall som bitvis är över 100 år gammal. Det finns mycket gran på vissa ställen och en del lövinslag. Enstaka gamla avverkningstubbar finns.

Delområde 3a är områden med tall- och glasbjörk i 20 – 30-årsåldern på ruderatmark.

Delområde 3b är två delområden med ursprungligen stormfälld skog med självföryngring av tall, gran och löv. I delområdet i norr ingår också en planterad 20-årig tallskog.

Bevarandemål ¹

- Utbredningen av talldominerad barrnaturskog ska vara minst 3 ha och öka till 7 ha.
- Andelen tall ska utgöra minst 60 % av virkesvolymen.
- Andelen lövträd ska utgöra minst 20 % av virkesvolymen.
- Det ska finnas minst 20 (diameter > 40 cm) grova tallar.
- Död ved ska förekomma med minst 30 m³/ha (lågor och torrträd, diameter >10 cm), varav minst 3 m³/ha utgörs av grova lågor och torrträd (diameter > 25 cm).

Skötselåtgärder

- Vid behov röjs ung gran.
- Vid behov vidtas åtgärder (tex ringbarkning eller röjning) för att gynna grovlekstillväxten hos enskilda tallar.
- Delområde 3a: Luckhugg bestånden för att öka naturvärdet, en lucka bör vara ca 30 x 30 meter. Tall och lövträd friställs för att gynna grovleksutvecklingen. Av det som avverkas lämnas minst 5 m³sk/ha till liggande död ved och om det är möjligt, utan att skada naturvärden, forslas

eventuell resterande del ut. För att skapa död ved kan en del träd ringbarkas. Åtgärderna bör vara genomförda senast 2008.

- *Delområde 3b:* Luckor skapas genom röjning/avverkning. Tall och lövträd friställs för att gynna grovleksutvecklingen. De luckor som redan finns förstärks, en lucka bör vara ca 30 x 30 meter. Av det som avverkas lämnas minst 5 m³ sk/ha till liggande död ved och om det är möjligt forslas eventuell resterande del ut. För att skapa död ved kan en del träd ringbarkas. Åtgärderna bör vara genomförda senast 2010.
- Inga åtgärder med maskiner i erosionsbranten mot ån, på den norra sidan.
- Brynområdet intill skötselområde 1 lämnas orörd. Se dock under Friluftsliv och gränser.

Skötselområde 4 – Tallskog

3,0 ha

Naturtyp: Tallskog och hyggessuccessioner 3,0 ha

Beskrivning

Området är talldominerat med både skött mogen skog, ungskog och ett tämligen nyupptaget hygge med frötallar lämnade och självföryngrad tall och löv.

Marken i norra delen av reservatet ägs av privata ägare.

Bevarandemål ¹

- Området bör utgöras av talldominerad barrskog.
- Lövinslaget bör vara minst 20 % av virkesvolymen. Under ungskogsfasen kan lövinslaget vara mycket större.

Skötselåtgärder

- Skogen sköts enligt en grön skogsbruksplan eller motsvarande, med hänsyn till naturvärden och friluftsliv.

Friluftsliv och gränser

För friluftslivet är det positivt att röja fram utsikter över våtmarken längs stigarna och vid rastplatsen i tallskogen i den södra delen.

Bevarandemål

- Det ska finnas minst en underhållen parkering, se karta, bilaga 1a.
- Det ska finnas minst tre skyltar (se karta bilaga 1a) som informerar om reservatets natur- och kulturvärden och gällande föreskrifter för allmänheten, samt innehålla en karta.
- Det ska finnas en underhållen och utmärkt stig som går runt hela området.
- Det ska finnas tre utsiktspunkter, med utsikt mot kärret, längs med stigen (se karta bilaga 1a).
- Naturreservatets gränser ska vara markerade enligt Naturvårdsverkets anvisningar.

Skötselåtgärder

- Se över gränsmarkeringarna.
- En ny stig anläggs i reservatets södra delar för att binda ihop hela området och samtidigt visa områdets olika naturtyper. Stigen ska märkas ut med

ledskyltning och stigmarkering med färg på träden. En spång ska byggas över ett blötare parti mellan stormfället (skötselområde 3a i sydväst) och det källpåverkade området (skötselområde 2).

- Røj fram utsiktspunkter ut mot kärret vid vandringsstigen, se karta 1a. Røjningen bör ske med varsamhet för att se naturlig ut. Skarpa, raka kanter ska undvikas. Eventuellt kan det räcka att ta bort större träd eller mellanstora buskar.

Dokumentation och uppföljning

Uppföljning av skötselåtgärder

Alla skötselåtgärder som utförs inom reservatet ska dokumenteras, skriftligt och med foto. I dokumentationen ska framgå vilka åtgärder som genomförts och när de genomfördes, samt vem som utförde åtgärden.

Uppföljning av bevarandemål

En fördjupad uppföljning av naturvärdena i reservatet och de uppsatta bevarandemålen ska ske. På nationell nivå pågår arbete med att ta fram uppföljningsmetodik för Natura 2000-områden. Uppföljningen av reservatet ska ske med motsvarande metodik. En första undersökning ska ha genomförts senast 2007.

Förutom uppföljning av områdets naturvärden ska besöksstryck och slitage dokumenteras och följas upp på lämpligt sätt.

Revidering av skötselplanen

Skötselplanen gäller tills vidare och revideras när tillsynen eller uppföljningen indikerar att behov finns.

Finansiering

Jönköpings kommun svarar för kostnader i samband med reservatsförvaltningen.

Skogsbruksåtgärder inom skötselområde 4 bekostas av markägaren som också erhåller eventuella intäkter.

Bilagor

- 1a Skötselplankarta
- 1b Artlista
- 1c Lista över åtgärder